

Abstrakt

Předkládaná bakalářská práce si klade za cíl poskytnout morfológickou a syntaktickou charakteristiku výrazů *půl* a *čtvrt*. První část se zabývá zpracováním a charakteristikou číslovek s ohledem na sledované výrazy v odborné literatuře a stanovuje výzkumné otázky (např. míra ustrnutí výrazů, tvary jména počítaného předmětu (JPP) aj.), které na základě korpusové analýzy rozvádí praktická část. Data k analýze pocházejí z korpusu SYN2015. Analyzovaný vzorek čítá 1000 tvarů lemmatu *čtvrt* a stejný počet tvarů lemmatu *půl*. Analýza ukázala, že výrazy si jsou v mnohém podobné: např. nízký počet neustrnulých tvarů (např. *do půli stehén*), v přímých pádech až na výjimky genitivní tvar JPP (např. *půl dne, čtvrt měsíce*), v nepřímých až na výjimky tvar řízený vyšší větou stavbou (např. *s půl dnem, o čtvrt roce*), stejná přísudková shoda jako u číslovek typu *pět* (např. *půl roku uplynulo, čtvrt koláče zbylo*). V některých charakteristikách se však výrazy také liší: např. tvary *půl* jsou omezeny na jeden další tvar, tvary *čtvrt* jsou mírně variabilnější, výraz *čtvrt* je možné rozvinout přívlastkem, u výrazu *půl* to možné není, určení času typu *půl třetí* je častěji rozvíjeno přívlastkem v SG, určení typu *čtvrt na tři* přívlastkem v PL. Celkově se ukázalo, že oba výrazy mají více vlastností číslovek než podstatných jmen: omezené paradigma, přívlastek rozvíjí nejčastěji JPP, i když se váže k celému spojení *půl/čtvrt* + JPP, shoda s přísudkem je stejná jako u číslovek. O číslovkové slovnědruhovosti svědčí i nalezené negramatické jevy, způsobené analogií s číslovkami (např. *půl hodin, čtvrt kilometrů*).

Klíčová slova: číslovky, podstatná jména, výraz *čtvrt*, výraz *půl*, morfológie češtiny, syntax češtiny, korpusová analýza